

15 (15).
TAGUHİ ANTONYAN'IN ANLATTIKLARI
(1900, BİTLİS DOĞUMLU)

Tehcir başladığında ben 15 yaşındaydım. Türk Hükümeti'nden, erkeklerin askere alınması ve geri kalanların da sürgüne gönderilip sonra da katledilmesi için emir gelmişti.

Türkler büyükbabamı ve dayımı askere aldılar; zira kendi akrabalarından biri memurdu. O yüzden onların da bizimle birlikte tehcir edilmelerine izin vermediler. Ben evin yegâne kızıydım. Ağabeylerim olan Harutyun, Sirekan, Grigor evimizdeki değerli eşyaları evin altına götürüp sakladılar. İhtiyacımız olan şeyleri yanımıza aldık. Zabitler "Haydi Ermeniler! Arabalarınıza binin!" diyorlardı.

Garnik Efendi'nin ellerine kelepçe vurup, götürdüler.

Bizi Konya'ya götürdüler. Orda bir Türk gelip babama: "Kızını bana verirsen sizi kaçıırım" dedi. Ne babam, ne de annem beni ona vermedi. Babam yolda öldü. Dört kadın gelip elinden kolundan tutarak onu kazılmış bir çukurun içine attı; ben bunu gördüm. Daha başka birçok hastayı o çukura canlı canlı attılar; veya ölsünler diye Ermenileri yere dikilmiş kılıçların üstüne atıyorlardı. Kan her tarafta oluk oluk akıyordu... bu unutulacak gibi değil. Gökten de çekirge yağdığını hatırlıyorum. Bazısı açlıktan çekirge yiyor, bazısı ise inek kanı içiyordu. Halam gebermiş ineğin kanını bir tenekenin içinde pişirdi ve yedik. Ya yaşayacak, ya da ölecektik. Atların yürüdüğü yerde yağmur suyu, sidik toplanmıştı; biz onu da su gibi içtik. Ne yapalım, susuzduk. Su arıyoruz; ama yok. Ben, halamın çocukları hepimiz de susuzduk. Annem ve ağabeyim ağır hastaydılar; onları yolda bir ağacın altında bıraktık; zira nasıl olsa öleceklerdi. Yanımda bakır antika bir vazo vardı; Türkler onu üstümdeki altınlarla birlikte çaldılar. Sonra kargaşalık baş gösterdi; kız kaçııyorlardı; kızlardan birçoğu yakalanmamak için kaçıyordu. Ben yere serilmiş olarak yalnız kaldım; ölmüş numarası yapıyordum; ama birçoğunun canlı canlı Fırat Nehri'ne atladıklarını görüyordum; ben kendimi nehre atmadım. Orda düşmüş kalmıştım. Güneş batmak üzereydi ve havanın kararacağını, kurtların gelip beni yiyeceklerini düşünmeye başladım. Birden kendimi kuvvetli hissederek ayağa kalkıp yürümeye başladım. Uzakta bir deve gördüm. Orda mutlaka birilerinin olduğunu düşündüm. Yeniden yürüdüm; ben oraya yaklaşınca kadar karanlık bastı. Bir fırtına koptu; her yeri toz kapladı.

Yan yana çadırları zar zor görüp derin bir nefes aldım. İlk çadıra ulaştım; nefesim kesiliyordu. Arap bir kadın gördüm. O bana yardım etti; yiyecek verdi; içeri götürüp bitlerimi temizledi; beni yıkadı. O bedeviler çölde yaşıyorlardı; koyun ve deve besliyorlardı. O kadının çocukları da vardı. Orda başka Ermeni kızlar da bulunuyordu; Azniv Kırbaçyan'ı hatırlıyorum. Onun adını Maryam koymuşlardı; ona Maryam taul diyorlardı; "taul" Arapça "büyük" demektir. Bana da Maryam zuğayar, yani küçük Maryam adını koymuşlardı. Orda birbirimizle Ermenice konuşuyorduk. Türklerin eline düşmeyelim diye bedeviler yüzümüze yeşil mürekkeple dövme yapmışlardı. Toplam 12 Ermeni kızdık. Orda açık bir alanda bir paşa vardı. Her gün Ermeni kızlardan birini yanına alıp götürürdü. O paşa kendine bir tür harem

kurmuştı.

Bir gün kapının önünde oturuyorken birisi bana "Ya benti! Ya benti! (Ey kız! Ey kız!) seni deveye bindireceğim sakın düşmeysin" dedi. Ben devenin üstüne çıkıp boynuna sarıldım.

O Arap adam benimle evlenmek istedi. Ben de ona: "Seninle evlenirim, ama bana ağabeyimi bulursan" dedim. Arap da bana "bulurum" diye cevap verdi.

O bedevilerin yanında ekmek pişirmeyi öğrendim. Ağaçların kurumuş dallarıyla ateş yakıyor ve ateşin yanında uzun saatler geçirip, herkese ekmek pişiriyordum. O yüzden gözbebeğim zarar gördü ve bugüne kadar sadece tek gözle görürüm.

Bir gün de o bedevilerin yanına bir tüccar Suriye ve Musul'a götürmek üzere keçi, koyun satın almaya geldi...

Benim o bedevi kocamdan iki çocuğum olmuştu. O bedevi kocam beni çok sever, hem de bana acırdı. Bir gün bana dedi ki: "Gel Musul'a gidelim; orda çok Ermeniler var. Bizim tanıdığımız tüccar da orda. Belki ağabeyini buluruz."

Hazırlanıp iki çocuğumuzla birlikte Musul'a gittik. Ev tuttuk. O bedevi kocam beni çok seviyordu. Yalan söylemek istemem. Ne gerekiyorsa kocam pazardan getiriyordu; ama orda iki çocuğum da hastalanıp öldü. Bedevi kocam tanıdığı tüccar aracılığıyla Ermeni kilisesine başvurdu. Gazetelerden ağabeyimin Mısır'da olduğunu haber aldık. Zor bir durum ortaya çıktı: bedevi kocam mı, yoksa Ermeni öz ağabeyim mi? Durmadan ağlıyordum. Kocam vaziyetimi gördü; bana acıyıp beni serbest bıraktı. Yalnız başıma Suriye'ye doğru yola koyuldum. Sonra Lübnan ve oradan da Mısır'a gidip ağabeyimi buldum. Bir süre sonra Arzerunyan'la evlendim. İki çocuğum oldu: Abraham ve Zaruhi.

Mısır'dan buraya, Los Angeles'e geldik. Kızım Zaruhi ressam oldu; oğlum Abraham'ın kuyumculuk fabrikası var. Ben ise yaşlılık günlerimde rahat bir yaşamın keyfini çıkarıyorum...